

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

GENDER DIFFERENTIATION OF LIFE PROSPECTS IN EARLY ADOLESCENCE

Babii M.,

*PhD in Psychology, Associate
Professor of Lutsk National Technical University
Lutsk, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9550-3166>*

Duchyminska T.,

*PhD in Psychology, Associate
Professor at Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-3188>*

Kots M.

*PhD in Psychology, Associate
Professor at Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5607-0564>*

ГЕНДЕРНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ У РАННЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Бабій М.

*кандидат психологічних наук, доцент
Луцького національного технічного
Університету. Луцьк, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9550-3166>*

Дучимінська Т.

*кандидат психологічних наук, доцент
Волинського національного університету
імені Лесі Українки. Луцьк, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-3188>*

Коць М.

*кандидат психологічних наук, доцент
Волинського національного університету
імені Лесі Українки. Луцьк, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5607-0564>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10515028>*

Abstract

The article is devoted to the issues of gender differentiation of life prospects in early adolescence. This age is interesting because young people are just beginning their independent life. While studying at university, they acquire a profession that will help them achieve their goals in the future. The process of determining life prospects is influenced by personal preferences, intentions and opportunities, as well as the social and economic situation in society. It is subject to changes in the popularity of certain professions and shifting priorities. They determine the content of life prospects and the forms of their realisation. Intentions for the future include tasks for both the short and long term. They are quite individual, with gender differentiation evident in them. This is due to socio-cultural expectations that determine the roles, stereotypes and opportunities available to young people at an early stage of their lives. Girls and boys place different emphasis in this context, have different views on dominant and secondary perspectives, as they understand their social purpose differently. The results of our research will help to better understand the gendered nature of life strategies and ambitions of young people, and will also contribute to the effectiveness of social programmes aimed at developing and supporting young people at the beginning of their independent life.

Анотація

Стаття присвячена питанням гендерної диференціації життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці. Цей вік цікавий тим, що молоді люди лише розпочинають самостійне життя. Вони навчаючись в університеті, здобувають професію, яка допоможе у майбутньому досягти наміченого. На процес визначення життєвих перспектив впливають особисті уподобання наміри та можливостей, а також соціальний та економічний стан суспільства. У ньому відбувається зміна популярності певних професій, змінюються пріоритети. Саме вони визначають зміст життєвих перспектив та форми їх реалізації. Наміри на майбутнє

містять задачі як на найближчу так й на віддалену перспективу. Вони досить індивідуальні, у них проглядається гендерна диференціація. Це пов'язано з соціокультурними очікуваннями, які визначають ролі, стереотипи та можливості, доступні молодим людям на ранньому етапі їхнього життя. Дівчата і хлопці по-різному розставляють акценти у цьому контексті, мають своє бачення на домінуючі й другорядні перспективи, оскільки по-різному розуміють своє соціальне призначення. Результати нашого дослідження допоможуть краще зрозуміти гендерну сутність життєвих стратегій, амбіцій планів молодих людей, а також сприятимуть підвищенню ефективності соціальних програм, спрямованих на розвиток та підтримку молоді на початку їхнього самостійного життя.

Keywords: life prospects, gender differentiation, motive, values, profession, personality, early adolescence.

Ключові слова: життєві перспективи, гендерна диференціація, мотив, цінності, професія, індивідуальність, ранній юнацький вік.

Постановка проблеми. Життєві перспективи раннього юнацького віку, безперечно, є ключовим елементом формування особистості та подальшого життєвого шляху кожної людини. Формування їхнього складу залежить від особистих уподобань, намірів та можливостей, а також від суспільних норм, сучасних пріоритетів, культурних уявлень та впливу соціального оточення. Вони визначають зміст життєвих планів, які будуть реалізовані по закінченню університету та отримання документу, що надає право виконувати професійні обов'язки у певній виробничій сфері. Наміри на майбутнє містять задачі як на найближчу так й на віддалену перспективу. Вони досить індивідуальні, у них проглядається гендерна диференціація. Це пов'язано з соціокультурними очікуваннями, які визначають ролі, стереотипи та можливості, доступні молодим людям на ранньому етапі їхнього життя. У зв'язку з цим, дослідження та аналіз гендерної диференціації є вельми актуальними та важливими для розуміння та підтримки розвитку молоді, їхніх уподобань, можливостей та перспектив.

Ця стаття спрямована на дослідження змісту життєвих перспектив, які визначаються у ранньому юнацькому віці. Дослідження покликане розкрити ключові аспекти впливу гендерних ролей та очікувань на формування життєвих стратегій, амбіцій, планів та можливостей молодих людей у цьому періоді їхнього життя. Виокремлення та розуміння цих аспектів може сприяти підвищенню ефективності соціальних програм, спрямованих на розвиток та підтримку молоді, незалежно від гендерної приналежності, а також сприяти створенню більш рівних умов для розвитку та самовираження у ранньому юнацькому віці.

Мета: дослідити особливості гендерної диференціації життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці

Завдання: організувати емпіричне дослідження та на основі отриманих результатів проаналізувати зміст життєвих перспектив у дівчат і хлопців раннього юнацького віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Життєві перспективи були предметом багатьох наукових досліджень. В їхній основі лежать уявлення людини про перспективи того чого вона хоче досягти у майбутньому. Життєві перспективи можуть бути відносно короткостроковими або довгостроковими та можуть включати такі аспекти як

кар'єра, освіта, сім'я, подорожі, волонтерство, самовдосконалення, спорт тощо[1;3;6].

Соціологи розглядали їх в якості векторів розгортання майбутнього. Цей процес буде супроводжуватися певними подіями, наслідки яких є бажаними, або небажаними. Плануючи життя наперед людина визначає важливість подій, наскільки вони віддалені та доленосні для неї та наскільки вона може вплинути на них. У такий спосіб вона вибудовує часово-подієвий каркас життєвої перспективи. Наповненість життєвих пріоритетів визначається за кількістю доленосних або важливих подій, які відбудуться у межах прогнозованого часу[5].

Психологи життєву перспективу розглядають як цілісну картину майбутнього, у вигляді прогнаних й очікуваних подій, які визначають соціальну цінність та сенс особистісного життя. На цей процес суттєвий вплив мають катаклізми (пандемія, війна), які відбуваються у суспільстві та кардинально можуть змінити розвиток подій й відповідно реалізацію життєвих планів.[2] За таких умов, актуальною стає психологічна допомога, що спрямована на гармонізацію життя та відновлення позитивної проєкції власного життя на віддалену перспективу, з врахуванням гендерних особливостей клієнтів[7].

Виклад основного матеріалу. У емпіричному дослідженні прийняли участь 200 студентів раннього юнацького віку (17-18 років). 100 хлопців та 100 дівчат. Вони навчаються на перших курсах Волинського національного університету та Луцького національного технічного університету.

Першою була застосована «Автобіографічна методика Кроніка». Інструкція до неї пропонує опитанту вказати свій наявний вік та межі свого біологічного існування, тобто, до скількох років він доживе. Наступним завданням, було визначення рівня насиченості подіями свого минулого, сьогодення та майбутнього за шкалою від одного (найменший рівень) до десяти (найвищий рівень).

50% юнаків планують дожити до 80 років. За рівнем насиченості приємними подіями спостерігається певна стабільність. Він найчастіше сягає позначки 7 балів і більше. При визначенні свого психологічного віку, то у 80% він сягнув позначки 20-21 рік. Тобто бачать себе старшими на 2 або 3 роки, хоча в реальності їм 17-18 років. У решти осіб із цієї групи показник «психологічний вік» збігається з реальним біологічним віком.

25% до планують дожити до віку 70 років. У них прослідковується тенденція спаду рівня насиченості подіями в особистому житті на майбутню перспективу. Так, на теперішній час він становить 8-9 балів, то ближче до відмітки фіналу власного буття цей рівень очікувань позитивного опускається до позначки, в середньому, 5 балів у період зрілості та до 3 у період старості.

Схожий регрес рівня насиченості приємними подіями й у 25% опитантів, що відміряли собі вік життя до 60 років. Відмінність лише у тому, що він ще більш стрімко падає з 9-10 балів в юнацькому віці до 3 балів у зрілому віці (35-45 років).

Рис. 1. Прогноз тривалості життя у хлопців

Наступною була методика «Футурологічне опитування (Концетричний тест Котгла).

Юнаки, які планують дожити від 70 до 80 років планують своє життя на період, в середньому, від одного до 5 тижнів.

Спогади про минуле, бачення сьогодення та уявлення майбутнього у формі трьох кіл показало, що вони мають однаковий діаметр

На заваді в реалізації визначених життєвих планів можуть стати як об'єктивні фактори: економічні проблеми та внутрішня політика у державі так й суб'єктивні – хвороби.

При визначенні майбутнього місця проживання, то 87% із цієї групи респондентів зафіксували бажання залишитися за наявною адресою, або змінити її в межах певного регіону України. Решта 13 % планують облаштувати своє життя за кордоном. Власні здібності з віком стали кращими, не знало суттєвих змін й власне здоров'я. Планують працювати за тим фахом, який й здобувають навчаючись в університеті. Це допоможе їм до 40 років: побудувати власний будинок; придбати власний автомобіль; мандрувати по світу на власний розсуд; при цьому мати високу кваліфікацію та авторитет. Стосовно питання створення сім'ї, то 78% із цієї групи написали у відповідній графі категоричне «ні», решта 28% розглядають таку перспективу та вказують: одна, або дві дитини. При цьому вони на 95% відсотків переконанні, що їхнім планам ніщо не завадить. Невелика частина із цієї групи, а таких ми виявили 3%, виявили занепокоєння про можливість втрати до 40 років житло, здоров'я та залишитися на самоті.

У процесі життя (думають), що вони згодом стануть сміливішими, сильними та багатими. Від інших людей очікують проявів доброти, комунікабельності та розуму.

Життєві плани обговорюють з батьками та друзями (93%). Решта (7%) тримають у секреті свої

плани. Стосовно підтримки, то, в основному, покладаються виключно на себе (43%), батьків(33%) та друзів (24%). Ефективність реалізації життєвих перспектив залежить від самої людини, переконані респонденти із цієї групи. У них також відсутні сумніви стосовно власних здібностей. Тому, вони усі впевнені на 80-100%, що їм вдасться здійснити намічене.

Стосовно диференціації спогадів подій минулого й планів на майбутнє. Цю групу опитантів приємно бентежать спогади про мандрівки з батьками, про час проведений з друзями, завершення школи та вступ в університет. У планах на майбутнє переважають позитивні тенденції: завершити навчання, відкрити власну справу, заробити грошей, придбати будинок та автомобіль, мати хороше здоров'я. Лише у 3% ми помітили в перспективах бажання створити сім'ю, тобто жити не лише заради себе, а й заради іншої людини.

Проаналізуємо результати у хлопців, що планують дожити до віку 60 - 70 років (25%). Вони планують життєві події в межах від кількох тижнів до 1 місяця. Діаметр кругів, що символізують минуле, сьогодення та майбутнє тотожний. На шляху до омріяного, на заваді можуть стати економічна ситуація в державі та внутрішня її політика. Подальше проживання планують, або за кордоном (50%), або залишитися дома (теж 50%). Рівень власних здібностей та здоров'я не зазнав суттєвих змін. Після завершення навчання в університеті планують працювати за тією спеціальністю, яка буде вказана в дипломі.

До 40 років мріють мати власний будинок та придбати автомобіль. Питання створення сім'ї у майбутньому, більшість, не розглядає (97%). До цього ж терміну, більшість(97%) вважає, що існує загроза втратити роботу та здоров'я.

У майбутньому планують стати сильнішими й добрими, Такого ж очікують отримати від оточуючих. У батьки й друзі у пріоритеті при обговоренні

планів та надані консультації, хоча покладаються, виключно, на себе.

Стосовно подій, що мають різний емоційний відтінок, то негативних у переліку ми не побачили, як у минулому так й у теперішньому часі. У позитивних спогадах присутні такі події: родинні свята та мандрівки, дозвілля проведене з друзями. Майбутні перспективи теж мають позитивний емоційний заряд: завершення навчання, робота, власна справа та придбання автомобіля. Впевненість, що досягнуть бажаних життєвих цілей становить 80-100%.

У третій групі юнаків(25%), що визначили термін свого життя від 50 до 60 років, спостерігається наступна тенденція: планування свого життя марна справа; минуле, теперішнє й майбутнє, зображене у вигляді кіл, має однакові пропорції; основними бар'єрами в реалізації життєвих планів бачать хворобу та сімейні обставини; планують жити в іншому місті, впевненість у собі становить лише 50%; вважають, що власні здібності та здоров'я з віком не змінилися; бажають працювати за спеціальністю, це допоможе придбати будинок, автомобіль, а питання створення власної сім'ї не розглядається взагалі.

Доволі сумними виглядають перспективи до 40 років: «досягти спокою», страх набуття статусу безробітного або взагалі померти. Вимоги до себе: бути більш добрішим та комунікабельними, від інших очікують сміливості та розуміння. Обговорюють плани з друзями, або тримають у секреті. Розраховують, або на себе, або на допомогу друзів. Впевненість, що омріяного досягнуть становить 50%.

Стосовно переліку подій, які респонденти уже пережили, то у ньому зустрічаються як сумні, смерть когось із родини, так й веселі: зустрів друга, вступ в університет, придбання телефону. У майбутньому очікують: придбати авто, будинок, стати сильним та спокійним.

Розглянемо та проаналізуємо результати у дівчат раннього юнацького віку.

Найбільше число становить тих (47%) хто розраховує прожити від 80 до 100 років. Минуле багате на приємні події: дитинство шкільні роки, а також

сьогодення: вступ і навчання в університеті отримали найвищий рівень насиченості 8 - 10 балів бо пов'язані з приємними подіями. Після 35 років межа цього показника поволі опускається до рівня 5-7, а після 45 років йде різко вниз до позначок 1-3 бали. Це свідчення того, що дівчата у зрілому та похилому віці, в майбутньому, не очікують нічого приємного, а життя буде сповнене негативними подіями. Стосовно оцінки свого психологічного віку, то ми спостерігали наступну диференціацію у цій групі опитаних: у 50%, за розрахунками, психологічний вік становить 18 років, тобто тотожний з біологічним, у інших 50% він становить 25-26 років, тобто йде випередження біологічного на 7-8 років.

Наступна друга (41%) визначила крайні межі свого життя від 60 до 80 років відповідно. Дівчата визначила насиченими періодами свого життя теперішню реальність та наступні 10-20 років життя (9-11 балів). Надалі рівень насиченості йде на спад, Особливо це помітно після 50 років. Стосовно більш віддаленого майбутнього, то рівень насиченості на події становить всього 3-4 бали. Пережите минуле теж оцінено доволі низько у межах тих же 3-4 балів. Це стосується 73% відповідей дівчат із цієї групи. При визначенні власного психологічного віку, то різниця між реальним(біологічним) і ним становить 1-2 роки.

Для решти 23% найвищі показники рівня насиченості приємними подіями 9-10 балів припадає прожити роки у віці 13-16 років. Теперішній час оцінений середніми балами(5-6). Рівень сподівання на позитивні події у майбутньому ще нижчий -3-4 бали. Їхній психологічний вік, за їхніми ж розрахунками, коливається у межах 23-25 років, хоча, реальний (біологічний) 17-18 років відповідно.

Третя а група дівчат найменш чисельна 12%. Їх об'єднує те, що вони визначили межі свого біологічного існування на позначках від 40 до 60 років. Оцінки минулого, теперішнього життя й майбутнього за рівнем насиченості близькі до середніх показників 4-6 балів. Тобто події уже пережиті, а також сьогодення та майбутні очікування й сподівання не мали, не мають й не будуть мати високого позитивного емоційного потенціалу. Оцінки, показники психологічного(17-18років) віку співпадають з реальним біологічним віком (16-17років).

Рис. 2 Прогноз тривалості життя у дівчат

Розглянемо отримані результати за «Циклічним тестом часу» (тест Коттла). У першій групі 47% дівчат планують своє життя на період терміном від 1-2 тижнів до 1-2 місяців.

97% із них намалювали коло, що означає «майбутнє», значно більшого діаметру. У 3%, навпаки, коло «теперішнє» за розмірами більше від інших. Їх об'єднує те, що своє «минуле» вони представили у вигляді кола, що значно поступається розмірами двом попереднім. Звідси можна допустити думку, що більшість дивиться з оптимізмом у майбутнє. Хоча, якщо взяти до уваги отримані результати за методикою Кроніка, то рівень насиченості приємними подіями після 45 років різко йде униз. Причина у сприйнятті юності, зрілості та старості. Два перших вікових періоди розглядаються як періоди найбільших можливостей, а останній як межа, за якою відбувається стрімке падіння активності.

Здійсненню намічених планів може стати на заваді економічний стан у державі та сімейні обставини. Ця ж група дівчат не планує виїжджати за кордон, а залишитися вдома, або здійснити внутрішню міграцію, тобто переїхати в інше місто, район, область України.

Вони, виключно (на 80-90%), покладаються на себе, хоча у якості можливих бар'єрів розглядають непередбачені обставини, на які неможливо вплинути. Здібності не зазнали ніяких змін, так вважає 68%, решта відчули якісні зміни у своїх можливостях. Не зазнало змін й власне здоров'я. Після завершення навчання планують працювати за отриманою спеціальністю, займатися самоосвітою та отримати високу кваліфікацію. Це допоможе до 40 років: придбати будинок, або 2-3 кімнатну квартиру; створити власну сім'ю та народити двох дітей; придбати автомобіль, на якому будуть здійснювати мандрівки. Фінансові накопичення у банках планує лише 1% із цієї групи.

Більшість дівчат (98%) впевнені, що до 40 років, з ними буде все гаразд, лише у 2% відсотків є побоювання набуття статусу безробітного. Протягом життя вони хочуть стати більш розумнішими, здоровішими й багатшими. Від інших людей очікують більшої доброти та комунікабельності. Свої життєві плани довіряють та обговорюють: з батьками та друзями 62%, з коханою людиною (хлопцем) 19%, тримають у секреті 19%. При цьому 50% сподіваються на підтримку батьків, 44% розраховують лише на себе, 6% відсотків на підтримку майбутнього чоловіка. При цьому, вони доволі впевнені на 80-90%, що їхні намічені плани будуть втілені у життя.

Стосовно 5 подій які мали місце в їхньому житті, то найчастіше згадують: мандрівки із родиною, проведення часу з друзями. Події, які пов'язані з майбутнім: створення власної сім'ї, народження дітей, придбання власного житла.

Група дівчат, що планують прожити до 80 років, а таких 41%. Згідно отриманих результатів за методикою Коттла, більшість (71%) дівчат із цієї планує своє життя в межах від одного тижня до 2-3 місяців. Решта 23% життєві перспективи визнача-

ють в межах від одного до 3 років. 61% з оптимізмом дивляться у майбутнє. 39% живуть теперішнім часом. Це видно по діаметру намальованих ними, які символізують майбутнє та сьогоднішнє. Події про минуле турбують їх мало, а тому символічні кола мають найменший розмір.

На заваді реалізації життєвих планів можуть стати сімейні обставини, економічні проблеми та внутрішня політика у державі Україна. Вони на 80-90% покладаються виключно на себе, хоча й допускають появу не залежних від них обставин, яких саме не вказують. У пошуку кращого життя не збираються покидати її територію, можливі лише внутрішні міграційні процеси: переїзд в інше місто та область. Переконані у ефективності своїх здібностей. За їхньою допомогою сподіваються отримати диплом про вищу освіту, працювати за спеціальністю. Отримана професія стане в нагоді й допоможе до 40 років придбати власне житло (будинок, квартиру), гарний автомобіль, створити власну сім'ю, народити двох дітей та зі своєю родиною мандрувати. 60% оптимістично налаштовані, що за цей віковий період з ними буде гаразд, 40% не виключають найгірші сценарії: самотність, статус безробітного, або власна смерть.

З роками прогнозують, що стануть багатшими, розумнішими й сміливішими. Від інших людей очікують на прояви доброти, сміливості та комунікабельності. До обговорення своїх життєвих перспектив долучають батьків, друзів, кохану людину, на їхню підтримку й розраховують. Ті хто свої плани тримає у секреті, а таких виявилось 3%, то вони розраховують винятково на себе.

При аналізі переліку подій минулого, то домінують позитивні такі як: шкільні роки, проведений час з друзями та подорожі з родиною. З майбутнім вони пов'язують наступні: своя сім'я, народження дітей, робота, придбання житла та мандрівки.

Вивчення відповідей дівчат, які передбачають своє біологічне життя до 60 років, а таких 12%, показало, що вони більше сподіваються на майбутнє, менше на сьогоднішнє, а ще менше приємних вражень від минулого. Перешкодами у здійсненні власних мрій вони вбачають економічний стан у державі й сімейні обставини. Вони їх не лякають, а тому не збираються виїжджати за кордон, а залишитися «вдома», або переїхати в інше місто чи область. Переконані на 80-100%, що здійснення омріяного залежить від них самих, а їхні здібності, здоров'я не зазнали змін. Після завершення навчання в університеті планують до 40 років: працювати, щоб придбати власне житло та дорогий автомобіль, мати заощадження в іноземній валюті в банках. Це допоможе утримувати двох дітей, зберегти здоров'я та відкрити можливість мандрувати. При цьому вони переконані, що з ними нічого не приємного не станеться. З віком прогнозують стати більш розумними, сміливішими, багатшими. Такого ж очікують від свого соціального оточення додаючи, лише, одну позицію «комунікабельності». Свої плани обговорюють з батьками та друзями. На їхню підтримку й розраховує 97% респондентів із цієї групи. Решта 3% на самого себе.

Самим цікавим виявився перелік з п'яти подій пов'язаних з минулим та така ж кількість з майбутнім. Вони викликають у спогадах як неприємні так й приємні відчуття. З минулого їх турбують: початок війни, хвороба, або смерть близької людини, вимушене життя за кордоном; викликає приємні спогади: подарунки та мандрівки з батьками, час проведений з друзями, знайомство з протилежною статтю. У переліку майбутніх подій ми не зустріли таких, що уже неприємно бентежать свідомість дівчат, а лише такі, які принесуть позитивні емоції: завершення війни та навчання в університеті, придбання власного житла, створення сім'ї, подорожі.

Основна причина, чому вони визначили малий термін життя є потрясіння від смерті рідної людини: діда, батька, брата, племінниці.

Висновок. За отриманими результатами ми можемо зробити висновки, що чим більший термін планують прожити, то тим більш оптимістичні плани на майбутнє життя. Так, у 50% юнаків, яким на момент дослідження було 17-18 років, планують дожити до 80 років. Планують своє життя на період, в середньому, від одного до 5 тижнів. За рівнем насиченості приємними подіями спостерігається певна стабільність на рівні 7 балів. При визначенні свого психологічного віку, то бачать себе старшими на 2 або 3 роки, хоча в реальності їм 17-18 років. Ця група не планує пошук кращого життя за кордоном, а бажає працювати за фахом, щоб побудувати власний будинок; придбати власний автомобіль; мандрувати по світу на власний розсуд; при цьому мати високу кваліфікацію та авторитет. Наміри створити власну сім'ю, майже не прослідковуються. При цьому вони на 95% відсотків переконанні, що їхнім планам ніщо не завадить. У них також відсутні сумніви стосовно власних здібностей. Тому, вони усі впевнені на 80-100%, що їм вдасться здійснити намічене.

У юнаків, які планують дожити від 50 до 70 років прослідковується тенденція спаду рівня насиченості подіями в особистому житті на майбутню перспективу. У цієї групи осіб показник «психологічний вік» збігається з реальним біологічним віком. Вони також планують працювати за спеціальністю, мати власний будинок та придбати автомобіль, створення власної сім'ї не в пріоритеті. На шляху омріяного, на заваді можуть стати економічна ситуація в державі та внутрішня її політика. Подальше проживання планують, або за кордоном (50%), або залишитися дома (теж 50%). Юнаки, що визначили термін свого життя від 50 до 60 років вважають планування свого життя наперед, марною справою. Хоча мріють мати власне житло й автомобіль. Впевненість у собі становить лише 50%. Доволі сумніми виглядають перспективи до 40 років: «досягти спокою», страх набуття статусу безробітного або взагалі померти.

Дівчата більш оптимістичні у прогнозах терміну власного життя. Минуле й теперішнє оцінили отримали найвищий рівень насиченості бо

пов'язані з приємними подіями. Цей показник різко падає після 45 років, тому що у зрілому та похилому віці, в майбутньому, не очікують нічого приємного, а життя буде сповнене негативними подіями. При визначенні власного психологічного віку, то різниця, у більшості, між реальним (біологічним) і психологічним становить 1-2 роки.

Дівчата більш оптимістичні у прогнозах терміну власного життя. Минуле й теперішнє оцінили отримали найвищий рівень насиченості бо пов'язані з приємними подіями. Цей показник різко падає після 45 років, тому що у зрілому та похилому віці, в майбутньому, не очікують нічого приємного, а життя буде сповнене негативними подіями. Стосовно оцінки свого психологічного віку, то він, у більшості, майже тотожний з біологічним. Дівчата планують своє життя на період терміном від 1-2 тижнів до 1-2 місяців. Більшість з них дивиться з оптимізмом у майбутнє. Хоча, якщо взяти до уваги отримані результати за методикою Кроніка, то рівень насиченості приємними подіями після 45 років різко йде униз. Причина у сприйнятті юності, зрілості та старості. Два перших вікових періоди розглядаються як періоди найбільших можливостей, а останній як межа, за якою відбувається стрімке падіння активності.

Здійсненню намічених планів може стати на заваді економічний стан у державі та сімейні обставини. Дівчата не планують виїжджати за кордон, а бажають залишитися вдома, або здійснити внутрішню міграцію, тобто переїхати в інше місто, район, область України.

Вони, виключно (на 80-90%), покладаються на себе, хоча у якості можливих бар'єрів розглядають непередбачені обставини, на які неможливо вплинути. Здібності, або не зазнали ніяких змін, так вважає 68%, решта відчули якісні зміни у своїх можливостях. Не зазнало змін й власне здоров'я. Після завершення навчання планують працювати за отриманою спеціальністю, займатися самоосвітою та отримати високу кваліфікацію. Це допоможе до 40 років: придбати будинок, або 2-3 кімнатну квартиру; створити власну сім'ю та народити двох дітей; придбати автомобіль, на якому будуть здійснювати мандрівки. Фінансові накопичення у банках планує лише 1% із цієї групи.

Більшість дівчат (98%) впевнені, що до 40 років, з ними буде все гаразд, лише у 2% відсотків є побоювання набуття статусу безробітного. Протягом життя вони хочуть стати більш розумнішими, здоровішими й багатшими. Від інших людей очікують більшої доброти та комунікабельності. Свої життєві плани довіряють та обговорюють: з батьками та друзями 62%, з коханою людиною (хлопцем) 19%, тримають у секреті 19%. При цьому 50% сподіваються на підтримку батьків, 44% розраховують лише на себе, 6% відсотків на підтримку майбутнього чоловіка. При цьому, вони доволі впевнені на 80-90%, що їхні намічені плани будуть втілені у життя.

Список літератури:

1. Абаніна, Г., Корецький, В. Психологічні особливості життєвої перспективи комбатантів. Вчені записки Університету «КРОК», (2022) (2(66), 157–164.
2. Буковська О.О. Психологічний аналіз життєвої перспективи особистості у кризовий період. Вісник Чернігівського національного університету. Серія : Психологічні науки. 2015, Вип 126 С 17-21
3. Буняк Н.А. Життєві перспективи особистості. // Матеріали ХХ наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя, 17-18 травня 2017 року. Тернопіль. : ТНТУ С 252.
4. Гуляс І.А. Життєва перспектива особистості як предмет теоретико–методологічного аналізу. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології». 2011, Вип.12. С 315-324
5. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка, 2016, 219 с.
6. Кухта М. П. Життєві перспективи особистості в структурі соціального потенціалу: проблемно-подієвий підхід. Український соціум. 2018.№2. С 84-95
7. Павленко О. Життєві перспективи особистості, що знаходиться в умовах АТО (антитерористичної операції). Психологічний журнал. 2019, 22(2):С 184-196